

Комунальний заклад Львівської обласної ради
«Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Кафедра практичної психології

Освітня програма підвищення кваліфікації
педагогічних працівників, асистентів вчителя/вихователя закладів середньої
освіти за напрямком «Інклюзивна освіта»

**«Організація освітнього простору для дітей з порушенням слуху в умовах
загальної середньої освіти»**

Освітня програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до перезатвердження на засіданні кафедри практичної психології
(*протокол № 7 від 11 жовтня 2023р*)

Завідувач кафедри

Ігор КОРНІЄНКО

Освітня програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною
радою
(*протокол № 11 від 30.11.2023 р*)

Голова науково-методичної ради

Павло ХОБЗЕЙ

Освітня програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників, асистентів вчителя/вихователя закладів загальної середньої освіти «**Організація освітнього простору для дітей з порушенням слуху в умовах загальної середньої освіти**»

Розробники:

Завідувач кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук
Корнієнко І.О.

Доцент кафедри практичної психології, доктор Ph.D., кандидат педагогічних наук (корекційна педагогіка) Кобель І.І.

Загальні відомості

Мета: науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників у їх підготовці до роботи з дітьми з порушенням слуху в умовах загальноосвітніх закладів середньої освіти.

Напрямок:

створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами, зокрема:

1. Вміння забезпечувати педагогічний супровід дитини з порушенням слуху у навчально-виховному процесі для реалізації Права рівного доступу дітей до освіти.
2. Усвідомлення та розуміння складної структури порушеного слуху, процесу обстеження слуху та слухопротезування
3. Знання і розуміння основних принципів корекційної слухомовної роботи з розвитку мовлення та слухового сприймання
4. Ознайомлення з методиками та техніками роботи з дітьми з порушенням слуху згідно рекомендованих навчальних програм, індивідуальної програми та плану розвитку дитини в закладах загальної дошкільної та позашкільної освіти.

Місце надання освітньої послуги: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», заклади освіти Львівської області, Львівська спеціальна школа Марії Покрови (з пансіоном)

Обсяг: 30 годин.

Форма підвищення кваліфікації: очно-дистанційна.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

A1. Мовно-комунікативна компетентність:

- A1.2. Здатність забезпечувати (за потреби) здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти (мова відповідного корінного народу або національної меншини України)
- A1.4. Здатність формувати і розвивати мовно- комунікативні уміння та навички учнів

A2. Предметно-методична компетентність:

- A2.4. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів

B1. Психологічна компетентність:

- Б1.1. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів
- Б1.1.У1. Планувати і здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та інших особливостей учнів (їх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду)
- Б1.1.У2. Складати (брати участь у складанні) індивідуальну програму розвитку та/або індивідуальний навчальний план учня (за потреби), іншим чином сприяти формуванню індивідуальної освітньої траєкторії учнів
- Б1.4. Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною

Б3. Компетентність педагогічного партнерства:

- Б3.3 Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами

Інклюзивна компетентність:

- В1.1. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища
- В1.3. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів
- В1.1.31. Інструменти забезпечення інклюзивного навчання (інклюзивна культура, інклюзивна політику, інклюзивна практика тощо)
- В1.1.32. Принципи і стратегії універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування
- В1.2. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами
- В1.2.32. Види адаптацій/модифікацій в освітньому процесі, зумовлених особливими освітніми потребами учнів
- В1.3.У1. Організовувати процеси навчання виховання і розвитку учнів з урахуванням їхніх потреб, здібностей і реальних навчальних можливостей
- В1.3.У2. Використовувати в роботі з учнями матеріали, пристрої та обладнання (за потреби) для задоволення їхніх індивідуальних потреб у навчанні, особистісному та

Опис спецкурсу

Категорія слухачів	Характеристика спецкурсу
Педагогічні працівники (асистенти вчителя, вихователя; вчителі, вихователі) закладів	Лекцій: 16 годин Практичні заняття: 14 годин

Цілі спецкурсу: ознайомлення з основними категоріями, поняттями та принципами сурдопедагогіки; психолого-педагогічною характеристикою дітей з порушенням слуху та особливістю організації освітнього середовища, що є необхідним для успішної роботи педагога

Завдання спецкурсу:

- ознайомити слухачів з основними засадами організації інклюзивного навчання та виховання дітей з порушеннями слуху;
- сформувати компетентності педагога, які необхідні для ефективної роботи з малолітніми дітьми з порушенням слуху;
- ознайомити з психолого-педагогічною характеристикою дітей, які мають порушення слуху;
- ознайомити слухачів з методикою навчання грамоті дітей з порушенням слуху
- удосконалити вміння враховувати індивідуальні потреби й можливості дітей з особливостями психофізичного розвитку та попереджати труднощі, які можуть виникнути у процесі навчання.

Очікувані результати :

- розуміє потреби глухих і слабочуючих дітей щодо організації освітнього середовища, яке має задовільняти їхні навчальні, розвиткові, слухомовні та культурологічні потреби
- розуміє принципи проведення навчально-корекційної роботи (розвитку слухового сприймання та усного мовлення), обстеження дітей та оцінювання потреб у корекційній роботі із слухового сприймання, організації та моніторингу надання корекційних послуг
- використовує ефективний вітчизняний та зарубіжний передовий досвід та нововведення з питань організації освітнього простору, який максимально задовольняє потреби глухих та слабочуючих дітей
- оволодіє мінімальним запасом лексики необхідної для жестомовного спілкування та навчання дітей та користується пальцевою абеткою (дактилем)

Контроль за знаннями слухачів проводиться: під час виконання завдань на семінарських заняттях за допомогою постановки дискусійних запитань.

Оцінювання у вербальній формі проводиться на основі отриманої зворотної інформації від слухачів про результативність підвищення кваліфікації.

Засоби навчання:

Інформаційно-методичні

1. І.Кобель, М.Кобель (2010). Навчання глухих та інклюзія: мовний виклик. Україна та міжнародний досвід. Науковий збірник «Жестова мова та сучасність» Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук (стр.28-46).
2. І.Кобель (2007). Дві мови та дві культури у житті глухих. Науковий збірник «Жестова мова та сучасність» Інституту спеціальної педагогіки та психології ім. М. Ярмаченка Національної академії педагогічних наук (т.2, стр. 179-193).

Матеріально-технічні

Мультимедійна установка та комп'ютерна техніка для демонстрації презентаційного матеріалу та навчальних відео.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації:
сертифікат

Організаційне заняття
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників
Модуль 1. Основні принципи сурдопедагогіки та сурдології
Тема 1.1 Від неприйняття до включення в суспільство Історія інституційного навчання дітей з порушенням слуху.
Тема 1.2. Рання корекційна допомога дітям з порушенням слуху
Модуль 2. Порушення слуху: індивідуальне слухопротезування та системи звукопідсилення колективного користування
Тема 2.1. Основні фактори, що обумовлюють порушення слуху та класифікація порушень
Тема 2.2. Рання корекційно-слухова допомога дітям: скринінг новонароджених, перевірка слуху та слухопротезування.
Тема 2.3. Адаптивні та корекційні засоби навчання
Тема 2.4. Самоідентифікація та культура глухих (міжнародна концепція Deaf /deaf)
Модуль 3. Усно-вербальна методика навчання глухих і слабочуючих дітей
Тема 3.1 Традиційні підходи у навчанні дітей із порушенням слуху
Тема 3.2. Спілкування із дитиною з порушенням слуху у ранньому віці, розвиток мовлення і слухового сприймання
Тема 3.3. Навчання грамоті та читанню (без використання жестового мовлення)
Модуль 4. Основи невербального спілкування
Тема 4.1. Створення лінгвістичного та культурологічного середовища Роль жестової мови в освітньому процесі
Тема 4.2. Навчання грамоті через пальцеву абетку-дактиль. Глобальне читання

Тема 4.3. Тренінг: Вивчення дактилю та «жестів виживання» (найнеобхідніших жестів для початку спілкування з дітьми)
Тема 4.4. Тренінг дактилю і жестів
Тема 4.5. Тест на знання дактилю і жестів
Вихідне діагностування, підведення підсумків

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Організаційне заняття

Час за робочою навчальною програмою – 1 година

Тема 1. Реєстрація учасників. Формування очікувань та запиту ж

Модуль 1. Основні принципи сурдопедагогіки та сурдології

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 1.1. Від неприйняття до включення в суспільство Історія інституційного навчання дітей з порушенням слуху (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

- 1.1.1. Сучасне розуміння поняття "особливі освітні потреби" у дитини.
- 1.1.2. Історія створення системи інституційного навчання дітей з порушенням слуху

Тема 1.2. Світові підходи у теорії та практиці навчання дітей із порушенням слуху: минуле і сучасне (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

- 1.2.1. Концептуальні та ідеологічні принципи, на яких були засновані перші школи для глухих в Європі у 18 ст.
- 1.2.2. Боротьба «мімічного» та усного методів у світовій практиці навчання дітей із порушенням слуху
- 1.2.3. Сучасні тенденції та практики у навчанні дітей із порушенням слуху

Модуль 2. Порушення слуху: причини та наслідки на розвиток дитини, її самовизначення та організацію освітнього процесу. Слухопротезування

Час за робочою навчальною програмою – 8 годин

Тема 2.1. Основні фактори, що обумовлюють порушення слуху та класифікація порушень (лекція 2 години)

План лекційного заняття

- 2.1.1. Поняття про слуховий аналізатор та роботу вуха.
- 2.1.2. Поняття про акустику звукових коливань: гучність та частота звучання
- 2.1.3. Поняття про «мовленнєвий» банан
- 2.1.4. Медична та педагогічна класифікація порушень слуху
- 2.1.5. Обстеження слуху: види обстежень. Поняття про аудіограму та її важливість при роботі з дитиною

Тема 2.2. Рання корекційно-слухова допомога дітям: скринінг новонароджених, перевірка слуху та слухопротезування (лекція 2 години)

План лекційного заняття

- 2.2.1. Сучасні технології ранньої слухової діагностики у новонароджених та немовлят: реєстрація отоакустичної емісії та реєстрація коротколатентних слухових викликаних потенціалів (КСВП).
- 2.2.2. Розуміння процесу слухопротезування: обстеження слуху, підбір індивідуальних слухових апаратів, процес слухопротезування (зліпок-вкладка-настроювання)
- 2.2.3. Еволюція у слухопротезуванні: аналогові-цифрові (апарати)-кохлеарні імпланти

Тема 2.3. Адаптивні та корекційні засоби навчання (лекція 2 години)

План лекційного заняття

- 2.3.1. Засоби індивідуального та колективного звукопідсилення. FM системи
- 2.3.2. Програмно-апаратний комплекс «Видима мова III» для корекційно-розвиткової роботи (для постановки звуків мовлення і роботи над слуховим сприйманням)
- 2.3.3. Комп'ютерний тренажер для вивчення української жестової мови

Тема 2.4. Самоідентифікація та культура глухих (міжнародна концепція Deaf /deaf)(лекція, 2 години)

План лекційного заняття

- 2.4.1. Ознайомлення із міжнародним терміном «культура глухих»: історія, сутність, міжнародні тренди та українська реальність
- 2.4.2. Соціально-культурологічне трактування глухоти: «Deaf vs. deaf» та антагонізм у трактуванні
- 2.4.3. Розуміння міжнародного трактування поняття потрібної самоідентифікації глухих: Всесвітня федерація глухих
- 2.4.4. Роль і місце Українського товариства глухих в житті спільноти глухих. Інші неформальні об'єднання глухих і слаб(к)очуючих людей

Модуль 3. Усно-вербальна методика навчання глухих і слабочуючих дітей

Час за робочою навчальною програмою –6 годин

Тема 3.1. Традиційні підходи у навчанні дітей із порушенням слуху (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

- 3.1.1. Усний метод навчання: аудіо-слуховий і аудіо-вербальний. Компетентності педагога.
- 3.1.2. Необхідні умови для успішного навчання дітей із порушенням слуху за усним методом
- 3.1.3. Технічне забезпечення освітнього процесу із використання усного методу навчання.

Тема 3.2. Спілкування із дитиною з порушенням слуху у ранньому віці, розвиток мовлення і слухового сприймання (практичне, 2 год)

План практичного заняття

- 3.2.1. Ознайомлення із існуючими практиками спілкування батьків і дітей
- 3.2.2. Опанування принципами організації командної роботи над розвитком слухового сприймання і звуковимови: вчитель, сурдопедагог (звуковимова і слухове сприймання), вихователь, батьки.
- 3.2.3. Наснаження батьків до вивчення мови спілкування найбільш прийнятної для їх дитини

Тема 3.3. Методика навчання грамоті, читанню та лічбі (без використання жестового мовлення) (практичне, 2 год)

План практичного заняття

- 3.2.2. Вивчення методики навчання дітей з порушенням слуху грамоті
- 3.2.2. Вивчення методики навчання дітей з порушенням слуху читанню (з дактилем або без нього)
- 3.2.3. Підбір унаочнення при навчанні лічбі (арифметиці)

Модуль 4. Основи невербального спілкування

Час за робочою навчальною програмою –9 годин

Тема 4.1. Створення лінгвістичного та культурологічного середовища Поняття про структуру жестової мови та її роль в освітньому процесі (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

- 4.1.1. Історія зародження та функціонування жестових мов у світі та їх місце в системі навчання. Спільне та відмінне у структурі жестових мов.
- 4.1.2. Гоніння на жестову мову в СРСР та її функціонування в Україні в сучасних умовах
- 4.1.3. Необхідність створення лінгвістичного та культурологічного середовища для безперервного зв'язку між поколіннями глухих і слаб(к)очуючих і збереження цінностей культури глухих

Тема 4.2. Навчання грамоті через пальцеву абетку-дактиль. Глобальне читання (практичне, 2 години)

План практичного заняття

- 4.2.1. Поняття про дактилему. Знайомство з дактилем.
- 4.2.2. Методика навчання дітей читанню через пальцеву абетку (дактиль)
- 4.2.3. Методика навчання глобальному читанню слів. Необхідне унаочнення.

Тема 4.3. Тренінг: Вивчення дактилю та «жестів виживання» (найнеобхідніших жестів для початку спілкування з дітьми)(практичне. 2 години)

План практичного заняття

- 4.3.1. Робота над засвоєнням пальцевої абеткт-дактилю
- 4.3.2. Ознайомлення із переліком «жестів виживання» (найнеобхідніших жестів для початку спілкування з дітьми)

Тема 4.4. Тренінг з вивчення дактилю і жестів (практичне, 2 години)

План практичного заняття

- 4.3.1. Читання навчальних текстів з допомогою дактилю
- 4.3.2. Побудова міжособистісних діалогів з використання усного мовлення з супроводом дактилювання
- 4.3.3. Робота в парах над засвоєнням «жестів виживання»

Тема 4.5. Тест на знання дактилю та «жестів виживання» (практичне, 1 година)

Вихідне діагностування, підведення підсумків (практичне, 1 година)

Запитання для практичних занять

1. Дайте визначення понять «дитина з порушеннями психофізичного розвитку», «дитина з особливими освітніми потребами», «дитина з особливими потребами».
2. Назвіть основні категорії порушень психофізичного розвитку у дітей.
3. Наведіть приклади первинного дефекту та вторинних відхилень при різних видах порушень психофізичного розвитку у дітей.
4. Опишіть сучасні підходи і технології перевірки слуху у новонароджених дітей
5. Обґрунтуйте необхідність знань про дітей з порушеннями слуху для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивною формою навчання
6. Чому ця категорія дітей виділена з-поміж усіх інших дітей з ООП.
7. Поняття про «зону актуального та найближчого розвитку»

8. Загальні принципи спілкування та слухомовної роботи з дітьми з порушенням слуху
9. Основні компетентності вчителя для реалізації інклюзивного навчання для дітей із порушенням слуху.
10. Прочитайте слова/речення усно із використання дактилю (пальцевої абетки)

III. РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ
Очна форма навчання

Назви тем	Кількість годин			
	Усьог о	Лекц ії	Прак- тичні	Семі- нарсь кі
Організаційне заняття	2		2	
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників			2	
Модуль 1. Основні принципи сурдопедагогіки та сурдології	4	4		
Тема 1.1 Від неприйняття до включення в суспільство Історія інституційного навчання дітей з порушеннями у розвитку.		2		
Тема 1.2. Світові підходи у теорії та практиці навчання дітей із порушенням слуху: минуле і сучасне		2		
Модуль 2. Порушення слуху: причини та наслідки на розвиток дитини, її самовизначення та організацію освітнього процесу. Слухопротезування	8	8		
Тема 2.1. Основні фактори, що обумовлюють порушення слуху та класифікація порушень		2		
Тема 2.2. Рання корекційно-слухова допомога дітям: скринінг новонароджених, перевірка слуху та слухопротезування.		2		
Тема 2.3. Адаптивні та корекційні засоби навчання		2		
Тема 2.4. Самоідентифікація та культура глухих (міжнародна концепція Deaf /deaf)		2		
Модуль 3. Усно-вербальна методика навчання глухих і слаб(к)очуючих дітей	6	2	4	
Тема 3.1 Традиційні підходи у навчанні дітей із порушенням слуху		2		
Тема 3.2. Спілкування із дитиною з порушенням слуху у ранньому віці, розвиток мовлення і слухового сприймання			2	
Тема 3.3. Навчання грамоті, читанню та лічбі (без використання жестового мовлення)			2	

Модуль 4. Основи невербального спілкування	9	2	7	
Тема 4.1. Створення лінгвістичного та культурологічного середовища. Поняття про структуру жестової мови та її роль в освітньому процесі		2		
Тема 4.2. Навчання грамоті через пальцеву абетку-дактиль. Глобальне читання			2	
Тема 4.3. Тренінг: Вивчення дактилю та «жестів виживання» (найнеобхідніших жестів для початку спілкування з дітьми)			2	
Тема 4.4. Тренінг з вивчення дактилю і жестів			2	
Тема 4.5. Тест на знання дактилю і жестів			1	
Вихідне діагностування, підведення підсумків	1		1	
Всього годин:	30	16	14	

Рекомендовані джерела інформації:

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Дятленко Н. М., Софій Н.З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М., під заг. ред. Войцехівського М. Ф.. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015.
2. Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник/ За ред. А. А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
3. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посібник /А. А. Колупаєва, Л. О Савчук. К. – Науковий світ, 2010.
4. Кобель І.Г., J. Dickinson (2018). Моделі інклюзії для глухих: Погляд із США. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип.11 / за ред. В.М. Синьова, О.В.Гаврилова. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2018.–С. 133– 147
5. Кобель І.Г. (2016). Виховання глухого дошкільника: Рефлексії батьків. Освіта дітей з особливими потребами:від інституалізації до інклюзії // Зб.тез.доп. / Редкол.: Н.І. Лазаренко (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. –С.174-177
6. Кобель І.Г.(2012). Навчання та соціалізація глухих в США: від епохи колонізації до епохи інклюзії. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака.– Вип. XVII в двох частинах, частина 2. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2012. –С. 307– 319
7. І.Кобель (2006). Загрози для інклюзії: міжнародний досвід. Науковий збірник «Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі» Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук (т.7, стр.217-220).

8. І.Кобель (2005). Міжнародний досвід: інклюзивне навчання глухих. Перспективи та проблеми. Науковий збірник «Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі» Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук (т.6, стр. 315-319)
9. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: -К. Педагогічна думка, 2007.
10. Колупаєва А. А., Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
11. Назарина В. Дитина зі зниженим слухом в інтеграційній групі /Дефектологія 4, 2013
12. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник/ за заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: «А.С.К.», 2012.
13. Постанова №872 КМУ «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15. 08. 2011р.
14. Український жестівник для батьків // С.В.Кульбіда, І.І.Чепчина, Н.Б. Адамюк, Н.В.Іванюшева; НАПН України, Інститут спеціальної педагогіки, Лаб.жестової мови, Укр.т-во глухих. – К.:СПКТБ УТОГ, 2011. __380с.
15. Нова українська школа [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: Смарт освіта – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/najvazhlyvishe-komunikatsiya-yak-pratsyuvaty-z-gluhoju-dytynoyu-v-inklyuzyvnomu-klasi/> (дата звернення 04.10.2023). - Найважливіше комунікація. Як працювати з глухою дитиною в інклюзивному класі
16. МОН [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. –Київ: Освіта дітей з особливими освітніми потребами – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi/programi-z-korekcijno-rozvitkovoyi-roboti-dlya-ditej-z-porushennyami-sluhu> (дата звернення 05.10.2023). - Програми з корекційно-розвиткової роботи для дітей з порушенням слуху